

Rapport 2005-01

Fins det laks i øvre deler av Lomsdalselva?

Morten Halvorsen
Lisbeth Jørgensen

Nordnorske Ferskvannsbiologer

Sortland

Rapport nr. 2005-01 Antall sider: 7

Tittel : Fins det laks i øvre deler av Lomsdalselva?

Forfattere : Morten Halvorsen og Lisbeth Jørgensen

Oppdragsgiver : Brønnøy jeger- og fiskeforening

Sammendrag:

Undersøkelsen viser at laksen i dag er utbredt opp til Medheiforsen i Lomsdalselva. I tillegg kan fisk vandre opp i sideelvene til henholdsvis Tettingsfossen og Breidvassforsen.

Sortland februar 2005

Nordnorske ferskvannsbiologer

Eidsfjordveien 119

8400 Sortland

Tlf. 76 12 45 78

E-post: ferskv@tnett.no

avd. Lødingen

76 93 54 91

o-khan@online.no

Forord

Lomsdalselva er ei ganske stri elv med til dels vanskelige oppvandringsforhold for sjøvandrende laksefisk. Tilgjengelig elvestrekning har vært bare noen få kilometer, og det har vært et ønske å øke denne strekningen en del, bl.a. ved å sprengte vekk de mest kjente hindre. Det er imidlertid ikke kjent om sprengningen har medført at fisk kan passere dette hinderet. Utsetting av fiskemateriale (rogn/yngel) er også vurdert som et eventuelt tiltak.

Skal en lage en driftsplan for Lomsdalselva, er en avhengig av oppdaterte kunnskaper om laksens utbredelse i elva. Av den grunn ble det utført elektrofiske i elva den 21.08.04 på middels/lav sommer vannstand.

Innhold

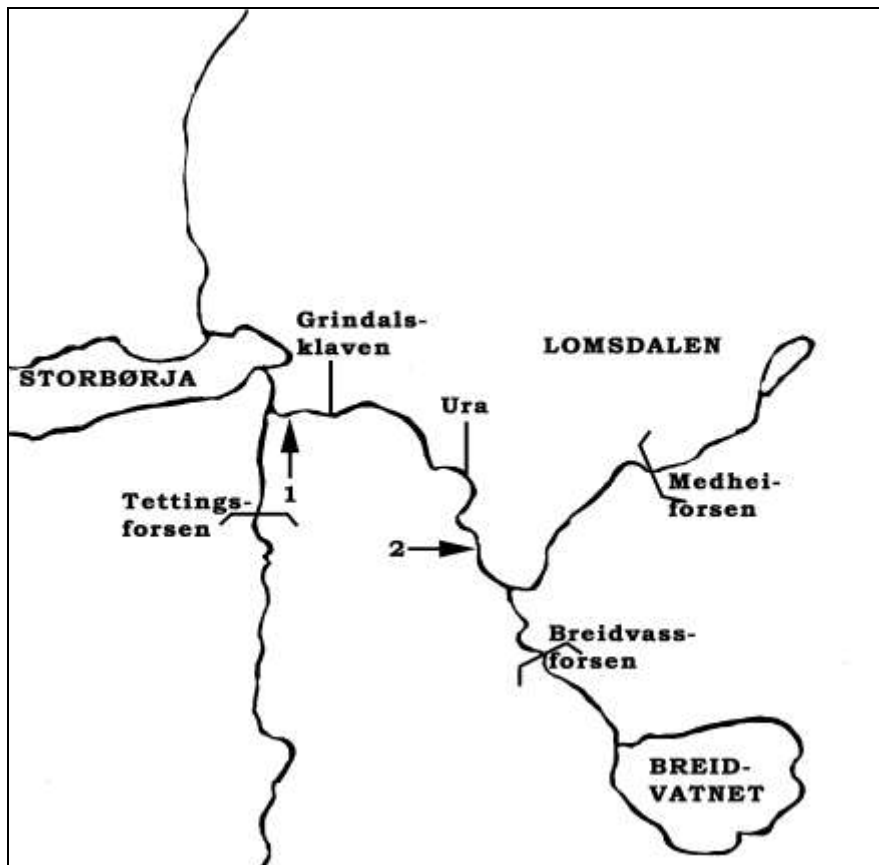
1. Innledning.....	4
2. Metoder.....	5
3. Resultater.....	6
4. Diskusjon.....	6
5. Referanser.....	7

1. Innledning

Lomsdalselva har et nedslagsfelt på ca 240 km², og muner ut innerst i Storbørja, en sidefjord til Velfjorden i Brønnøy kommune. Elva er tidligere beskrevet av Berg (1964), Sæter (1995) og Jørgensen & Muladal (2001). Årets problemstilling var å dokumentere om laksen hadde tatt i bruk området ovenfor "Grindalsklaven" og "Ura" der en hadde sprengt vekk en stein som tidligere fungerte som vandringshinder.

Grindalsklaven

Figur 1. Kart over Lomsdalsvassdraget med elektrofiske-lokalitetene avmerket (1-2).

2. Metoder

Elektrisk fiske

Ungfisk ble fanget med elektrisk fiskeapparat (Geomega A/S, Trondheim). Lokalitetene ble fisket en omgang, og en forutsetter da at fangstbarheten er ca. 50 % pr. omgang. Vi regner 10-20 fisk større enn yngel (0+) som "normale" tettheter ved en omgangs fiske. Ved elektrofiske ble hver lokalitet beskrevet/bonitert i henhold til metoden som er beskrevet nedenfor.

Bonitering

En elvestreknings egnethet mht. oppvekst- og gyting ble vurdert visuelt (bonitert), og gradert etter følgende skala:

meget bra - bra - dårlig - uegnet
(MB) (B) (D) (U)

Et meget bra oppvekstområde har som regel middels strøm (evt. sterk strøm) og substrat som består av stein med diameter 5 - 50 cm, gjerne med innslag av blokk. Mye begroing indikerer stabilt substrat, noe som tilsier gode oppvekstforhold. Områder som er uegnete karakteriseres av for lave vannhastigheter og finkornet substrat, eller for strie, dvs. golde områder med mye blokk.

Meget bra gyteområder har som regel middels til sterk strøm, med substrat av grus eller grov grus. Uegnete områder domineres enten av lav vannhastighet og finkornet substrat, eller svært høy vannhastighet og grovt substrat.

I tillegg til den visuelle boniteringen, ble de fysiske faktorene på elvestrekingene beskrevet med følgende skala:

Substrat (forkortelser i parentes)

Sand (Sa)	- partikler med diameter < 1 cm
Grus (G)	- rund stein (diam. 1 - 5 cm)
Grov grus (GG)	- rund stein (diam. 5 - 10 cm)
Stein	- stein (diameter 5 - 50 cm)
Blokk (Bl)	- stein (diameter > 50 cm)
Berg (Be)	- fast fjell

Som regel vil substratet på en lokalitet bestå av mer enn en kategori (f. eks. stein og blokk). Kategoriene oppføres da etter hverandre med avtagende betydning.

Strøm (vannhastighet)

Lav (L)	- vannhastighet 0.0 - 0.2 m/s
Middels (M)	- 0.2 - 0.5 m/s
Sterk (S)	- 0.5 - 1.0 m/s
Stri (Si)	- > 1.0 m/s

Vanddybde

Minste og største dyp (dominerende) oppgis i cm.

Begroing

Mengden begroing inndeles i en firedelt skala:

0 = ingen begroing, 1 = litt, 2 = middels, 3 = kraftig begroing.

Vertikal steinhøyde (VSH)

Vertikal steinhøyde angir hvor mye bunnssubstratet avviker fra en flat elvebunn (f. eks. sandbunn eller ensartete runde steiner). En høy verdi tilsier godt skjul mot vannstrømmen (og fiender). VSH inndeles i følgende skala:

0=minimal, 1=liten, 2=middels, 3=høy

Rundethet

Rundethet angir steinenes form på elvebotnen. Godt rundete steiner gir dårlig skjul, mens kantete steiner (og kantrundede) gir best skjul. Kantete steiner kombinert med høy VSH (dvs. at steinene ligger oppå hverandre) gir som oftest best skjul. Rundethet inndeles i følgende skala (Olsen 1983):

Kantet = 1
 Kantrundet = 2
 Rundet = 3
 Godt rundet = 4

3. Resultater

Ved elektrofiske i et rolig sideløp litt ovenfor samløpet med Tettingselva, ble det fanget noe under middels tettheter med ørret, samt noen få laksunger. På en lokalitet i Stilla ovenfor Grindalsklaven og Ura ble det fanget laksunger av to årsklasser, samt litt under middels tettheter av ørretunger.

Samløpet med Tettingselva (rett oppstrøms)

Ved lokalitet 2; (Stilla)

4. Diskusjon

Resultatene fra elektrofisket viser at laksen har gytt ovenfor (oppstrøms) Ura de to foregående år, fordi det ble funnet både årsyngel og ettårige laksunger på Stilla, og det har ikke vært satt ut fisk de senere år. Selv om mengdene som ble fanget er forsvinnende små, er dette viktige resultater.

Det er likevel ikke første gangen en observerer laks så langt oppe i elva (Sæter 1995). Ved elektrofiske i 1993 ble det imidlertid kun fanget ørret. Jørgensen & Muladal (2001) fant imidlertid 4 laksunger tilhørende to ulike årsklasser fra Stilla og oppover, men det var på det tidspunkt usikkert om disse kunne stamme fra utsettinger årene før.

Våre resultater viser imidlertid at laksen nå gyter langt oppe i elva, og dette letter arbeidet med å bygge opp laksestammen. Det har vært framsatt ønsker om å sette ut rogn eller yngel for å prøve å "lokke" fisken opp til øvre deler, men det synes nå unødvendig. De laksungene som allerede er der, vil bidra med lakselukt, og dermed "lokke" flere lakser til øvre del av vassdraget.

Konklusjon:

I dag kan en regne at laksens utbredelse i hovedelva (Lomsdalselva) går til Medheiforsen. I sideelvene kan fisk i tillegg vandre opp til Tettingsfossen og Breidvassforsen.

Tabell 1. Beskrivelse av lokalitetene og fangst av laks- og ørretunger i Lomsdalselva. Forkortelser er forklart i metodekapitlet.

Lokaliteter	1	2
Areal (m ²)	150	300
Substrat	10-20/ B	5-10 /B/GG
Strøm	S/M	M/S
Dyp (cm)	5-30	0-25
Begroing	1	1-0
VSH	2 (1)	1
Gyting	B/D	MB/B
Oppvekst	B+	B (-)
Rundethet	2-3	3-2
Fangst Laks		
0+		1
1+	1	1
Eldre		
Ørret		
0+	1	3
1+	1	9
Eldre	5 + 1sjørret	9

Utsikt mot munningsområdet til Lomsdalselva

Videre oppstrøms for Stilla

5. Referanser

Berg, M. 1964. Nordnorske lakseelver. Johan Grundt Tanum forlag. Oslo. 299 s.

Olsen, L. 1983. Rundingsanalyser på grus og steinpartikler – et nyttig hjelpemiddel ved undersøkelser av løsmassenes genese. Norges geologiske undersøkelse. Nr. 379. Skrifter 39. Universitetsforlaget 1983. 20 s.

Sæter, L. 1995. Overvåking av ungfiskbestander og utbredelsen av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* i Nordland 1990-1994. Rapport 3-95. Fylkesmannen i Nordland, miljøvernavdelinga. 195 s.

Jørgensen, L. & Muladal, R. 2001. Kartlegging av fiskebestandene i vassdrag med sjøvandrende laksefisk i Brønnøy kommune. Rapport 2001-02. Nordnorske ferskvannsbiologer. 52 s.